

16 kwietnia 2025 r

Zasady horyzontalne (zasady równościowe, dostępność, DNSH)

- Informacje ogólne
- Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021–2027,
- Załącznik nr 1 Standard minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS+,
- Załącznik nr 2 Standardy dostępności dla polityki spójności 2021–2027,
- DNSH,
- Odpowiedzi na pytania z formularzy.

- **Zasada równości szans i niedyskryminacji** to wdrożenie działań umożliwiających wszystkim osobom sprawiedliwe i pełne uczestnictwo we wszystkich dziedzinach życia, bez względu na ich płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.
- **Zasada równości kobiet i mężczyzn** – wdrożenie działań mających na celu osiągnięcie stanu, w którym kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki. To również stan, w którym kobiety i mężczyźni mają równy dostęp do korzystania z zasobów (np. środki finansowe, szanse rozwoju). Zasada ta ma gwarantować możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń wynikających ze stereotypów płci. Jest to również uwzględnianie perspektywy płci w głównym nurcie wszystkich procesów i działań w ramach programów (tj. podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli programów);
- Z kolei **zasady równościowe (horyzontalne)** rozumiane są łącznie jako zasada równości kobiet i mężczyzn oraz zasada równości szans i niedyskryminacji

Zasada równości i niedyskryminacji została formalnie wprowadzona do polityk Unii Europejskiej wraz z Traktatem Amsterdamskim, który wszedł w życie 1 maja 1999 roku. Traktat ten rozszerzył kompetencje UE w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną.

Przestrzeganie zasad równościowych wynika z art. 2 i 3 Traktatu o Unii Europejskiej.

W kontekście funduszy europejskich zasada równości szans i niedyskryminacji została wzmocniona w perspektywach 2007–2013 i 2014–2020, a obecnie jest kluczowym elementem polityki spójności na lata 2021–2027. Zasada ta oznacza, że wszystkie projekty finansowane ze środków UE muszą uwzględniać kwestie równości szans oraz niedyskryminacji na wszystkich etapach realizacji.

Artykuł 2

Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne Państwom Członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn.

Artykuł 3

(dawny artykuł 2 TUE)

1. Celem Unii jest wspieranie pokoju, jej wartości i dobrobytu jej narodów.
2. Unia zapewnia swoim obywatelom przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości bez granic wewnętrznych, w której zagwarantowana jest swoboda przepływu osób, w powiązaniu z właściwymi środkami w odniesieniu do kontroli granic zewnętrznych, azylu, imigracji, jak również zapobiegania i zwalczania przestępczości.
3. Unia ustanawia rynek wewnętrzny. Działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska. Wspiera postęp naukowo-techniczny.

Zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka.

Wspiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między Państwami Członkowskimi.

Szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy.
4. Unia ustanawia unię gospodarczą i walutową, której walutą jest euro.
5. W stosunkach zewnętrznych Unia umacnia i propaguje swoje wartości i interesy oraz wnosi wkład w ochronę swoich obywateli. Przyczynia się do pokoju, bezpieczeństwa, trwałego rozwoju Ziemi, do solidarności i wzajemnego szacunku między narodami, do swobodnego i uczciwego handlu, do wyeliminowania ubóstwa oraz do ochrony praw człowieka, w szczególności praw dziecka, a także do ścisłego przestrzegania i rozwoju prawa międzynarodowego, w szczególności zasad Karty Narodów Zjednoczonych.
6. Unia dąży do osiągnięcia swoich celów właściwymi środkami odpowiednio do kompetencji przyznanych jej w Traktatach.

Informacje ogólne

art. 2 i 3 Traktatu o Unii Europejskiej.

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Zasada równości i niedyskryminacji jest ważna z takich powodów jak:

- Zasada ta jest zapisana w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz w wielu międzynarodowych dokumentach prawnych, takich jak Konwencja o Ochronie Praw Człowieka. Zapewnia ona, że wszyscy ludzie, niezależnie od swojej rasy, płci, wieku, orientacji seksualnej, pochodzenia, religii, niepełnosprawności czy innych cech, powinni być traktowani równo i sprawiedliwie,
- Dyskryminacja prowadzi do marginalizacji i wykluczenia różnych grup społecznych. Włączenie zasady równości i niedyskryminacji w polityki publiczne pomaga w tworzeniu społeczeństw bardziej integracyjnych, w których każda osoba ma równe szanse na uczestniczenie w życiu społecznym, zawodowym i politycznym,
- Zasada ta ma na celu niwelowanie nierówności, które mogą wynikać z różnych czynników, takich jak płeć, pochodzenie czy niepełnosprawność. Dzięki równości szansa każda osoba ma szansę na pełny rozwój swoich talentów i umiejętności, bez obaw o nierówne traktowanie w wyniku cech, na które nie ma wpływu,
- Zasada równości jest nie tylko wartością moralną, ale także zobowiązaniem prawnym. UE i jej państwa członkowskie mają obowiązek wdrażania polityk, które eliminują wszelkie formy dyskryminacji, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym.

Czym jest zasada DNSH?

Informacje ogólne

- DNSH – zasada nieczynienia poważnej szkody środowisku (do no significant harm) Zasada Do No Significant Harm (DNSH) oznacza, że żadne działania finansowane ze środków unijnych nie mogą pogarszać stanu środowiska naturalnego i przyczyniać się do eskalacji kryzysu klimatycznego.

Zgodność z zasadą „nie czynić znaczącej szkody” (zasadą DNSH) oceniana jest w odniesieniu do następujących sześciu celów środowiskowych:

- łagodzenie zmian klimatu
- adaptacja do zmian klimatu
- odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich
- gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling
- zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi
- ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- Zasada "nie czynź znaczącej szkody" (DNSH – Do No Significant Harm) pojawiła się w prawie Unii Europejskiej w kontekście strategii Europejskiego Zielonego Ładu, której celem jest osiągnięcie neutralności klimatycznej UE do 2050 roku. Zasada ta została formalnie wprowadzona w rozporządzeniu w sprawie taksonomii, stanowiącym kluczowe narzędzie wspierające zrównoważone inwestycje i zieloną transformację.
- Rozporządzenia w sprawie taksonomii
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz. Urz. UE L 198 z 22.6.2020)
- Rozporządzenie delegowane do taksonomii
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych (Dz. Urz. UE L 442 z 9.12.2021)

Czy /dlaczego jest ważna?

Informacje ogólne

Zasada „nie czyń znaczącej szkody” (DNSH) jest ważna z kilku kluczowych powodów, m.in.:

- Zasada DNSH jest fundamentem realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu, takich jak osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku. Wymusza ona na państwach członkowskich oraz inwestorach, aby każda wspierana inwestycja była zgodna z celami środowiskowymi, co zapobiega wspieraniu działań szkodliwych dla klimatu, bioróżnorodności czy zasobów naturalnych.
- Zasada DNSH działa prewencyjnie, ponieważ wymaga identyfikacji i eliminacji potencjalnych szkód dla środowiska. Dzięki temu ogranicza się ryzyko degradacji ekosystemów, zanieczyszczeń, nadmiernego wykorzystania zasobów oraz negatywnych skutków dla zdrowia ludzi i przyrody.
- Wymóg stosowania zasady DNSH we wszystkich obszarach finansowanych ze środków UE zapewnia, że polityki unijne – zarówno w zakresie klimatu, gospodarki, jak i rozwoju regionalnego – działają w sposób zintegrowany i wspierają te same cele środowiskowe.
- Zasada DNSH kształtuje odpowiedzialność ekologiczną w sektorze publicznym i prywatnym, promując projekty, które wspierają zrównoważony rozwój i jednocześnie eliminują działania, które mogłyby naruszać równowagę środowiskową.
- Zasada DNSH zapewnia, że cele gospodarcze i społeczne nie będą realizowane kosztem środowiska. Chroni przed inwestycjami krótkoterminowymi, które mogą mieć długoterminowe negatywne skutki dla klimatu, zdrowia i jakości życia.

Dostępność to możliwość korzystania z infrastruktury, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz produktów i usług. Pozwala ona w szczególności osobom z niepełnosprawnościami i osobom starszym na korzystanie z nich na zasadzie równości z innymi osobami. W przypadku projektów realizowanych w polityce spójności, dostępność oznacza, że wszystkie ich produkty (w tym także udzielane usługi) mogą być wykorzystywane (używane) przez każdą osobę. Przykładami tych produktów są: strona lub aplikacja internetowa, materiały szkoleniowe, konferencja, wybudowane lub modernizowane¹ obiekty, zakupione środki transportu;

Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021–2027

Wytyczne

Wytyczne zostały wydane na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. poz. 1079, z późn. zm.).

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-dotyczace-realizacji-zasad-rownosciowych-w-ramach-funduszy-unijnych-na-lata-2021-2027-1/>

- Wytyczne dot. zasad równościowych opisują jednolity sposób realizacji dwóch zasad horyzontalnych: zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości kobiet i mężczyzn przez instytucje systemu wdrażania na wszystkich etapach realizacji m.in. programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz sposób koordynacji działań związanych z zapewnieniem przestrzegania zasad.
- Dokument wskazuje m.in. proponowane kryteria wyboru projektów, w tym opis zastosowania standardu minimum w ramach EFS+ (załącznik nr 1). Elementem Wytycznych są także standardy dostępności, których spełnianie jest wymagane przy realizacji projektów współfinansowanych z funduszy europejskich.
- Nowym elementem wytycznych w tym okresie programowania jest też Karta Praw Podstawowych i Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych oraz procedury ich przestrzegania.
- Wytyczne są skierowane do wszystkich instytucji uczestniczących we wdrażaniu programów współfinansowanych z EFS+, EFRR, FS i FST5 .
- IZ lub inna właściwa instytucja zobowiązuje beneficjenta w decyzji albo umowie o dofinansowanie projektu, do stosowania zasad równościowych na wszystkich etapach wdrażania projektu (w tym w odniesieniu do uczestników projektów) oraz do stosowania aktualnej wersji wytycznych.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021–2027

Wytyczne

- IZ zapewnia, że wszystkie produkty (w tym także usługi) projektów są dostępne dla wszystkich użytkowników, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, bez jakiegokolwiek dyskryminacji. W tym celu, IZ lub inna, właściwa instytucja, przedkłada KM do przyjęcia kryterium wyboru projektu, zobowiązującego wnioskodawcę do wykazania we wniosku o dofinansowanie projektu pozytywnego wpływu realizacji projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji. Rekomendowane brzmienie kryterium wyboru projektu brzmi:

„Projekt będzie miał pozytywny wpływ na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnościami”

Przez pozytywny wpływ należy rozumieć:

- a) w przypadku projektów EFS+ – zapewnienie wsparcia bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na przesłanki dyskryminacji określone w art. 9 Rozporządzenia ogólnego, w tym zapewnienie dostępności do oferowanego w projekcie wsparcia dla wszystkich jego uczestników/uczestniczek oraz zapewnienie dostępności wszystkich produktów projektu (w tym także usług), które nie zostały uznane za neutralne dla wszystkich ich użytkowników/ użytkowniczek, zgodnie ze standardami dostępności dla polityki spójności 2021–2027;
- b) w przypadku projektów EFRR, FS i FST – zapewnienie dostępności infrastruktury, środków transportu, produktów, usług, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz wszelkich produktów projektów (w tym także usług), które nie zostały uznane za neutralne, dla wszystkich ich użytkowników/użytkowniczek – zgodnie ze standardami dostępności dla polityki spójności 2021–2027

Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021–2027

Wytyczne

- W przypadku gdy produkty (usługi) projektu nie mają swoich bezpośrednich użytkowników/użytkowniczek (np. trakcje kolejowe, instalacje elektryczne, linie przesyłowe, automatyczne linie produkcyjne, zbiorniki retencyjne, nowe lub usprawnione procesy technologiczne, niektóre wydatki z pomocy technicznej), dopuszczalne jest uznanie, że mają one charakter neutralny wobec zasady równości szans i niedyskryminacji.

Wnioskodawca musi wykazać we wniosku o dofinansowanie projektu, że dostępność nie dotyczy danego produktu (lub usługi). Ostateczna decyzja o uznaniu danego produktu (lub usługi) za neutralny należy do właściwej instytucji, która dokonuje oceny wniosku o dofinansowanie projektu. W przypadku uznania, że dany produkt (lub usługa) jest neutralny, projekt zawierający ten produkt (lub usługę) może być uznany za zgodny z zasadą równości szans i niedyskryminacji. Uznanie neutralności określonych produktów (usług) projektu nie zwalnia jednak beneficjenta ze stosowania standardów dostępności dla realizacji pozostałej części projektu, dla której standardy dostępności mają zastosowanie.

- W przypadku wszystkich programów niezbędne jest uwzględnianie perspektywy równości kobiet i mężczyzn na wszystkich etapach wdrażania programów tj. podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli programów. Oznacza to, że na każdym poziomie działań zostaną zaplanowane mechanizmy pozwalające na realizację zasady równości kobiet i mężczyzn.
- W ramach systemu CST2021 każdy projekt zostanie przez właściwą instytucję przypisany do którejś z trzech kategorii:
 - a) projekt jest neutralny do zasady równości kobiet i mężczyzn,
 - b) projekt jest ukierunkowany na zasadę równości kobiet i mężczyzn,
 - c) projekt uwzględnia zasadę równości kobiet i mężczyzn.

W przypadku projektów współfinansowanych z EFS+ nie ma możliwości zaznaczenia, że projekt jest neutralny

- Narzędziem do monitorowania realizacji obu zasad horyzontalnych na poziomie projektu jest wniosek o płatność
- IZ lub inna, właściwa instytucja zobowiązuje beneficjenta do wykazania i opisanie we wniosku o płatność, które z działań zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie projektu zostały już zrealizowane oraz w jaki sposób ich realizacja wpłynęła na sytuację osób z niepełnosprawnościami, a także na równość kobiet i mężczyzn lub innych grup wskazanych we wniosku o dofinansowanie projektu. Obowiązek opisanie tych działań powstaje tylko wówczas, gdy opisywany we wniosku o płatność projektu postęp rzeczowy i rozliczane w nim wydatki dotyczą działań, przy realizacji których powinny być stosowane ww. zasady – zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie projektu
- W przypadku identyfikacji barier lub ryzyka dyskryminacji, IZ lub inna, właściwa instytucja proponuje rozwiązania (np. kryteria premiujące udział poszczególnych grup w projektach lub w określonym rodzaju wsparcia, wyodrębnienie części alokacji na projekty ukierunkowane na rozwiązanie zidentyfikowanych problemów) minimalizujące ryzyko występowania barier lub dyskryminacji w obszarach wsparcia programu.

Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021–2027

Monitorowanie, ewaluacja, promocja

- W ramach kontroli weryfikuje się czy działania zostały zrealizowane zgodnie z:
 - a) założeniami wniosku o dofinansowanie projektu;
 - b) standardami dostępności dla polityki spójności na lata 2021–2027 – jeśli dotyczą danego projektu;
 - c) innymi wymaganiami IZ lub innej, właściwej instytucji – jeśli zostały określone;
 - d) informacjami wskazanymi przez beneficjenta we wniosku o płatność lub innym, równorzędnym dokumencie.
- Kontroli podlegają zarówno usługi jak i produkty (na przykład budynek, pojazd, strona internetowa, urządzenie, opracowany raport, szkolenie, konferencja, doradztwo itp.) wytworzone lub zakupione w ramach projektu.
- W przypadku rażących lub notorycznych naruszeń standardów dostępności dla polityki spójności 2021–2027 lub uchylania się beneficjenta od realizacji działań naprawczych, IZ lub inna, właściwa instytucja może uznać część wydatków projektu za niekwalifikowalne. Stosowne postanowienia w przedmiotowym zakresie powinny zostać ujęte w umowie o dofinansowanie projektu.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Załącznik nr 1 Standard minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS+.

Załącznik nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2021–2027

Na co zwrócić uwagę przy planowaniu i realizacji projektu aby być w zgodzie z ww. zasadami?

Podczas planowania i realizacji projektu należy zwrócić uwagę na m.in.:

- Dostępność infrastruktury i materiałów projektowych (np. strony internetowej, dokumentów, szkoleń). Powinny być one dostępne dla osób z niepełnosprawnościami (np. dostępność dla osób niewidomych, niesłyszących, wprowadzenie tłumaczenia na język migowy, napisy),
- Komunikację (w tym materiały promujące projekt). Powinna ona być pozbawiona stereotypów i uprzedzeń. Wskazane jest używanie neutralnego języka, który nie wyklucza żadnej grupy,
- Organizacja szkolenia i warsztatów z zakresu równości, niedyskryminacji i przeciwdziałania uprzedzeniom dla członków zespołu projektowego. Zwiększy to świadomość na temat wyzwań związanych z wprowadzaniem tych zasad,
- Proces rekrutacji do projektu (zarówno osób zaangażowanych w jego realizację, jak i beneficjentów) powinien być otwarty, transparentny i oparty na równych szansach, bez dyskryminacji. Warto zdefiniować zasady, które zapewnią równe traktowanie na każdym etapie projektu.

Najczęściej popełniane błędy?

Do najczęściej popełnianych błędów zaliczyć można m.in.:

- Niedostateczne przeprowadzenie analizy potrzeb różnych grup społecznych, szczególnie tych marginalizowanych (np. osób z niepełnosprawnościami, mniejszości etnicznych, osób starszych),
- Niedostateczna dostępność materiałów, usług, przestrzeni lub komunikacji dla osób z niepełnosprawnościami,
- Używanie w komunikacji, materiałach promujących lub podczas realizacji projektu języka, który może być postrzegany jako wykluczający, seksistowski lub rasistowski,
- Proces rekrutacji lub selekcji uczestników projektu może nie być wystarczająco otwarty i dostępny dla wszystkich grup społecznych.
- Niedostateczne zapewnienie różnorodności w zespole projektowym, np. brak reprezentacji kobiet, osób z niepełnosprawnościami, mniejszości etnicznych,
- Niezrozumienie lokalnych uwarunkowań kulturowych i społecznych, które mogą wpływać na realizację projektu w różnych regionach.

Dobre praktyki w stosowaniu zasad równościowych?

Do dobrych praktyk w stosowaniu zasad równościowych zaliczyć można m.in.:

- Zapewnienie pełnej dostępności dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, zarówno w zakresie infrastruktury (np. dostępność budynków), jak i w przestrzeni cyfrowej (np. dostępność stron internetowych, dokumentów, aplikacji),
- Stosowanie języka neutralnego płciowo i inkluzywnego w dokumentach, komunikacjach, materiałach promujących i podczas spotkań. Unikanie stereotypów i dyskryminujących wyrażań,
- Regularne szkolenia dla zespołów projektowych na temat równości, niedyskryminacji, wrażliwości kulturowej oraz metod angażowania grup wykluczonych. Warto wprowadzić te tematy również na etapie rekrutacji pracowników,
- Zapewnienie, że wszystkie informacje związane z projektem (np. o kryteriach rekrutacji, wynikach ocen, możliwościach wsparcia) są dostępne i zrozumiałe dla wszystkich grup docelowych,
- Używanie transparentnych i sprawiedliwych procedur rekrutacyjnych, które umożliwiają równy dostęp do wszystkich ofert (np. ogłoszenia o rekrutacji w różnych kanałach, dostosowanie procesu aplikacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami),
- Dostosowanie formy komunikacji do różnych grup docelowych, np. tłumaczenie dokumentów na różne języki, zapewnienie materiałów w formatach dostosowanych do osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności (np. audiodeskrypcja, napisy, brajl).

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Przykłady zastosowania

Budowa ścieżki przyrodniczej i wieży obserwacyjnej:

- Przy projektowaniu ścieżki i wieży należy uwzględnić potrzeby osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, np. dostosowanie ścieżek do poruszania się wózków inwalidzkich, wprowadzenie ramp, a także dostosowanie punktów widokowych, aby osoby z niepełnosprawnościami mogły z nich korzystać.
- Wykorzystanie języka łatwego do zrozumienia, a także tablic informacyjnych w formacie brajlowskim lub z dodatkowymi ilustracjami, aby były dostępne dla osób z niepełnosprawnościami wzrokowymi i intelektualnymi.
- Wprowadzenie tłumaczenia na język migowy lub usługi audiodeskrypcji dla osób niesłyszących i niedosłyszących.

Ochrona gatunków i siedlisk:

- Zapewnienie, aby wszystkie grupy społeczne, w tym osoby z mniejszości, miały równy dostęp do edukacji i działań związanych z ochroną środowiska.
- Organizowanie warsztatów i wydarzeń edukacyjnych w sposób inkluzyjny, z dostępem do tłumaczeń, materiałów dostosowanych do różnych grup wiekowych i umiejętności, a także zapewnienie dostępności tych działań dla osób z niepełnosprawnościami.

Usuwanie nalotu drzew i krzewów z torfowiska:

- Zapewnienie, że osoby o różnym poziomie sprawności fizycznej i doświadczeniu mogą brać udział w pracach związanych z usuwaniem nalotu drzew i krzewów, z uwzględnieniem odpowiednich szkoleń i dostosowania warunków pracy.
- Organizacja szkoleń, które będą dostępne dla osób z różnych grup społecznych, uwzględniające różne poziomy doświadczenia i sprawności fizycznej, np. poprzez wprowadzenie różnych poziomów trudności i narzędzi do pracy.
- Zapewnienie odpowiednich środków ochrony indywidualnej (np. rękawice, okulary ochronne) i zapewnienie, by wszyscy uczestnicy, bez względu na swoje możliwości fizyczne, mogli pracować w bezpiecznych warunkach.

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Przykłady zastosowania

Koszenie łąk:

- Zorganizowanie działań w taki sposób, aby koszenie łąk mogły wykonywać osoby z różnymi sprawnościami, a także umożliwienie udziału osób starszych i z niepełnosprawnościami.
- Używanie narzędzi dostosowanych do różnych poziomów sprawności (np. kosiarki elektryczne lub maszyny z napędem, które są lżejsze i łatwiejsze w obsłudze).
- Organizowanie kursów, które będą uwzględniały potrzeby osób starszych i z niepełnosprawnościami (np. przeszkolenie w zakresie bezpiecznego używania narzędzi, ale także teorii związanej z ochroną środowiska).

Organizacja wystawy przyrodniczej:

- Zapewnienie, że wystawa jest dostępna dla różnych grup odbiorców, w tym osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, mniejszości etnicznych i kulturowych.
- Zapewnienie dostępności wystawy dla osób poruszających się na wózkach, dostosowanie wysokości ekspozycji i zapewnienie przestrzeni do swobodnego poruszania się.
- Tłumaczenie materiałów na różne języki, w tym język migowy i wprowadzenie systemu audiodeskrypcji dla osób niewidomych.
- Tworzenie interaktywnych stanowisk, które angażują dzieci i osoby z różnymi zdolnościami (np. tablice dotykowe, dźwiękowe przewodniki).

Organizacja i przeprowadzenie szkolenia dot. ochrony dzikich zapylaczy (1. dzień w sali, drugi dzień w terenie):

- Zapewnienie, że szkolenie jest dostępne dla wszystkich, niezależnie od ich poziomu wiedzy, wieku, niepełnosprawności czy statusu społecznego.
- Pierwszy dzień w sali może być dostępny zarówno dla osób z ograniczoną mobilnością (np. poprzez dostępność dla wózków, nagłośnienie), jak i dla osób, które mogą potrzebować materiałów w formie alternatywnej (np. audio, w formacie brajlowskim, w tłumaczeniu na język migowy).
- Drugi dzień w terenie powinien być zorganizowany w sposób umożliwiający uczestnictwo osób z różnymi zdolnościami fizycznymi, np. zaplanowanie tras, które uwzględniają dostępność dla wózków inwalidzkich, a także udostępnienie niezbędnych narzędzi (np. wózki terenowe).
- Zapewnienie materiałów w formie dostępnej dla osób z różnymi potrzebami (np. łatwy do zrozumienia tekst, materiały wizualne, nagrania audio).

DNSH

- Podręcznik dla beneficjenta: Zgodność przedsięwzięć finansowanych ze środków Unii Europejskiej, w tym realizowanych w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, z zasadą „nie czyni znaczącej szkody” - zasadą DNSH

-
- łagodzenie zmian klimatu;
 - adaptacja do zmian klimatu;
 - odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
 - gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling;
 - zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi;
 - ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów.

Zarówno przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności, jak i wszystkie programy finansowane z funduszy unijnych w ramach polityki spójności, w tym programy krajowe, wśród których pod względem wielkości alokacji środków znaczącą rolę odgrywa program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FENIKS), a także programy regionalne Fundusze Europejskie na lata 2021-2027, w kontekście wymogów określonych w przytoczonych wcześniej rozporządzeniach wykonawczych, muszą zostać poddane ocenie pod kątem spełnienia zasady DNSH.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

DNSH

Cel środowiskowy		Dana działalność wyrządza znaczące szkody jeżeli
	Łagodzenie zmian klimatu	prowadzi do znaczących emisji gazów cieplarnianych
	Adaptacja do zmian klimatu	prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych, wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa
	Odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	szkodzi dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych; lub dobremu stanowi środowiska wód morskich
	Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	prowadzi do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu zasobów naturalnych, lub do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, lub jeżeli długotrwałe składowanie odpadów może wyrządzać znaczące i długoterminowe szkody dla środowiska
	Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi	prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi
	Ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów	w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów lub jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii

Przykłady dokumentów potwierdzających wdrożenie warunków DNSH

■ Cel 1 - Łagodzenie zmian klimatu

Dokumentami potwierdzającymi wdrożenie warunków DNSH mogą być m.in.:

- analizy śladu węglowego dla procesów i produktów;
- sprawozdania roczne emisji gazów cieplarnianych sporządzane w ramach istniejących systemów raportowania zewnętrznego (np. EU-ETS, E-PRTR);
- raporty realizacji celów środowiskowych w ramach systemu ISO-14001, o ile wśród celów zdefiniowano ograniczenie emisji gazów cieplarnianych;
- wyniki audytów energetycznych

Przykłady dokumentów potwierdzających wdrożenie warunków DNSH

■ Cel 2 - Adaptacja do zmian klimatu

Potwierdzeniem przestrzegania zasady DNSH tam, gdzie ma to uzasadnienie, mogą być analizy ryzyka klimatycznego oraz dane w zakresie zastosowanych przez beneficjenta rozwiązań opartych na zasobach przyrody (ang. „nature based solutions”, NBS). Przykładowe rozwiązania NBS obejmują następujące przedsięwzięcia:

- magazynowanie (retencja) wód opadowych i roztopowych przez zieleń miejską;
- ograniczenie zasięgu miejskiej wyspy ciepła dzięki rozbudowie parków i zielonej infrastruktury;
- zieleń uliczna powodująca lokalne obniżenie temperatury powietrza podczas fal upałów

Przykłady dokumentów potwierdzających wdrożenie warunków DNSH

■ Cel 3 - Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich

Potwierdzeniem przestrzegania zasady DNSH, zgodnie z zaleceniami TEG61 , może być dokumentacja wynikająca z obowiązków związanych z Dyrektywą Wodną i odpowiednimi przepisami krajowymi.

Dokumentacja ta obejmuje m.in. pozwolenia wodno-prawne na regulację wód, na wykonanie i eksploatację urządzeń wodnych oraz na szczególne korzystanie z wód wraz ze stosownymi wnioskami o ich wydanie. Szczegółowy zakres dokumentacji jest określony w ustawie Prawo wodne oraz w rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy.

Przykłady dokumentów potwierdzających wdrożenie warunków DNSH

■ Cel 4 - Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling

Realizację zasady DNSH można monitorować poprzez prowadzenie pełnej sprawozdawczości odpadowej, zgodnej z obowiązującymi przepisami (system BDO – Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami). Niezależnie od systemu BDO monitorowanie spełnienia warunków DNSH można realizować w oparciu o indywidualne bilanse odpadowo-materiałowe dotyczące konkretnych kryteriów konkursowych takich jak „skierowanie do ponownego użycia, recyklingu i odzysku co najmniej 70% (wagowo) odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne”. Dotyczy to także sytuacji, gdy beneficjent nie jest objęty obowiązkiem sprawozdawczości BDO. Jeżeli beneficjent określił gospodarkę o obiegu zamkniętym (GOZ) jako istotny aspekt środowiskowy w ramach systemu zarządzania środowiskowego ISO-14001 – dokumentami potwierdzającymi w zakresie zasady DNSH mogą być również raporty realizacji celów środowiskowych.

Przykłady dokumentów potwierdzających wdrożenie warunków DNSH

- Cel 5 - Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i ich kontrola

Dokumentami potwierdzającymi wdrożenie warunków DNSH mogą być m.in.:

- analizy spełniania wymagań konkluzji BAT;
- pozwolenia zintegrowane wraz z dokumentacją aplikacyjną; raporty w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza oraz emisji zanieczyszczeń do wód sporządzane w ramach krajowego systemu sprawozdawczości oraz systemu E-PRTR63;
- raporty realizacji celów środowiskowych w ramach systemu ISO-14001, o ile wśród celów zdefiniowano ograniczenie emisji zanieczyszczeń.

Analizy spełniania wymagań konkluzji BAT są elementami większych jednostek dokumentacyjnych takich jak raport oddziaływania na środowisko lub wnioski o wydanie pozwolenia zintegrowanego, bądź też mają charakter osobnego dokumentu. Ich celem jest porównanie zastosowanych rozwiązań technologicznych ze standardami najlepszej dostępnej techniki (ang. Best Available Technique – BAT) sformułowanymi w postaci „konkluzji BAT” - prawnie obowiązujących decyzji Komisji Europejskiej .

Przykłady dokumentów potwierdzających wdrożenie warunków DNSH

■ Cel 6 - Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów

Zgodnie z zaleceniami TEG istotne jest dokumentowanie działań zapobiegawczych i minimalizujących oddziaływanie w zakresie fauny i flory, m.in. na etapie prac budowlanych. W uzasadnionych przypadkach należy monitorować tego rodzaju działania zgodnie z zapisami lokalnego planu zarządzania w zakresie bioróżnorodności (ang. „a site-level biodiversity management plan”). W warunkach polskich oznacza to konieczność sprawdzenia nie tylko istniejących obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej objętych ochroną prawną na terenie realizacji inwestycji, ale również projektowanych form ochrony przyrody – tego rodzaju plany zawarte są zwykle w gminnych Programach ochrony środowiska. Jeżeli na etapie przygotowania inwestycji przeprowadzono analizę wariantów lokalizacyjnych pod kątem ochrony bioróżnorodności (np. dla inwestycji liniowych) – wyniki takiej analizy stanowią udokumentowanie podjętych działań zapobiegawczych. Dokumentami potwierdzającymi wdrożenie warunków DNSH mogą być również sprawozdania z wykonywania nadzoru przyrodniczego, jeżeli taki nadzór został wprowadzony na podstawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach inwestycji lub innych przepisów.

Przykłady zastosowania

Budowa ścieżki przyrodniczej:

- Recykling materiałów budowlanych, np. wykorzystanie odpadów drzewnych do budowy barierek lub małej architektury (gospodarka o obiegu zamkniętym)

Budowa wieży obserwacyjnej:

- Zastosowanie oświetlenia zewnętrznego przyjaznego dla zwierząt nocnych, np. światła o niskiej intensywności i barwie ciepłej (Ochrona bioróżnorodności i ekosystemów)

Usuwanie nalotu drzew i krzewów z torfowiska:

- Prowadzenie prac poza sezonem lęgowym ptaków, np. wczesną wiosną lub późną jesienią, aby nie zakłócać gniazdowania i rozrodu zwierząt (Ochrona bioróżnorodności i ekosystemów)

Koszenie łąk:

- Wybór sprzętu o niskiej emisji, np. elektrycznych kosiarek lub tradycyjnych kos ręcznych zamiast sprzętu spalinowego (łagodzenie zmian klimatu)

Organizacja wystawy przyrodniczej:

- Unikanie jednorazowych materiałów promocyjnych i drukowanych na rzecz cyfrowych zaproszeń, ulotek i katalogów (łagodzenie zmian klimatu)

Organizacja i przeprowadzenie szkolenia dot. ochrony dzikich zapylaczy:

- Unikanie jednorazowych naczyń i sztućców w czasie przerw kawowych – zapewnienie opcji wielorazowej lub biodegradowalnej (Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody i gleby)

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Wywiad o DNSH

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=4NaB2wkwubU>

Dofinansowane przez
Unię Europejską

<https://punktdlaprzyrody.lasy.gov.pl/skorzystaj-z-konsultacji/umow-sie-na-konsultacje/>

Punkt dla Przyrody

- O NAS
- DLA WNIOSKODAWCÓW
- DLA BENEFICJENTÓW
- DOKUMENTY PROGRAMOWE
- KONTAKT
- 🔍
- 🌐
- PL

🏠 > Skorzystaj z konsultacji, zamów audyt > Zamów audyt i inne formy wsparcia

Zamów audyt i inne formy wsparcia

Wesprzemy Cię przy aplikowaniu o środki unijne, realizacji, monitorowaniu i rozliczeniu przedsięwzięć objętych dofinansowaniem.

Zapewniamy:

- ocenę pomysłu na projekt,
- ocenę/analizę wniosku o dofinansowanie wraz z załącznikami,
- audyt przedrealizacyjny,
- audyt w trakcie realizacji projektu,
- audyt na zakończenie realizacji projektu,
- wizyty w miejscu realizacji projektu/ w siedzibie beneficjenta.

Masz wątpliwości do swojego pomysłu na projekt, nie jesteś pewny czy Twój Wniosek o Dofinansowanie zawiera wszystkie niezbędne informacje, a może jesteś już w trakcie realizacji projektu i chciałbyś zweryfikować prawidłowość przebiegu przedsięwzięcia?

Wypełnij poniższy formularz, aby uzyskać nasze wsparcie.

Menu

[Umów się na konsultacje](#)

[Kalendarz konsultacji](#)

[Lista Ekspertów](#)

[Zamów audyt i inne formy wsparcia](#)

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Pytania z formularzy

1. Na czym polega zasada DNSH?
2. Zasady równościowe dostępność
3. Dotyczy załącznika nr 4 do zasad równościowych KPP. Jakie ma odniesienie do projektów infrastrukturalnych
4. Wymagania raportu DNSH
5. Obowiązki wobec Beneficjenta
6. Która z zasad horyzontalnych jest kluczowa do zastosowanie przy realizacji monitoringów środowiska?
7. Spełnienie zasad Bauhaus w projektach dla przyrody
8. Bardzo proszę o omówienie Sprawozdania okresowego z realizacji projektu oraz Raportu końcowego (zgodnie ze wzorem NFOŚiGW) w zakresie realizacji zasady DNSH. Realizowane przez ZZM zadania (w projekcie dofinansowanym w ramach Działania 1.2 FEnIKS) dotyczą rozszczelnienia uszczelnionych obszarów w centrum miasta wraz z utworzeniem nowej zieleni urządzonej, w tym również małej architektury
9. Jakie rodzaje informacji, jakie dane oraz jaka dokumentacja potwierdza realizację Projektu zgodnie z zasadą DNSH?
10. DNSH w projekcie PPOŻ2 – jak raportować spełnienie tej zasady w zakresie samochodów patrolowo – gaśniczych czy dostrzegalni ppoż.?

Fundusze Europejskie

przygotowała Karolina Stolarczyk

Dofinansowane przez
Unię Europejską

